

Изази три
пут у месецу
на 1½ табаку.
Преплата се
шаље напред
уредништву

Неплаћена
писма од не-
редовних до-
писника не-
примају се.

ПАСТИР

ЛИСТ ЗА НАУКУ И КЊИЖЕВНОСТ ДУХОВНОГ САДРЖАЈА.

ИЗДАЈЕ И УРЕЂУЈЕ РЕКТОР БОГОСЛОВИЈЕ ПРОТА НИКОЛА ПОПОВИЋ.

САДРЖАЈ: Слово — Шта би с животворним крстом од како га њађе света царица Језена. — Казивање из Историје хришћанске цркве. — О унџи угарски Русина. — На знање.

С Л О В О

ГОВОРЕНО ЂАЦИМА НА ПРИЗВАЊУ Св. ДУХА. *)

„Во время оно, приношахѹ ко Им-
сѣсоки дѣти да коснется ихъ.“

Ко је то приносио децу ка Исусу, о којој нам напомену садашње еванђеље? Приносили су их родитељи, нарочито мајке њихове које покреташе особито чувство благоговешња према Исусу и љубави према деци својој. Оне жељашу да се Господ само дотакне до деце њихове јер сматрашу ово дејство за особиту какву милост како на спрам њих, тако и на спрам деце њихове, и вероваху да ће Господ на молитву њихову даровати деци њиховој сва блага, која су од преке потребе за живот.

*) Призивање св. Духа на ученике наших школа у Београду свршило се у Саборној београдској цркви у Понедељник 1-г тек м. Милана је било видети ову групу многобројне дечице обојега пола основне, средње и више школе, како весело и умиљато чине редове у цркви и оглашавају ваздух певањем скоро сви укупно на сваки возглас свештенослужитеља. Чинодејствије свршавао је Ректор богословије и по свршеном чинодејству изговорно ученицима горестављену беседу.

За све српске
крајеве стаје
на годину
60 гр. или
6 фор. на по
године 30 гр.
или 3 фор.
на три мес.
15 гр. или
1. фор. и 50
новчића.

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

Но „ученици прѣцахѹ приносацимъ.“ Свети Златоуст примечава да су ученици ову забрану чинили не за то, што су децу презирали, већ из уважења према Исусу — своме учитељу. Они су мислили: „гди ће Исус сад да се занима с децом, да их прима к себи и забавља шњима, кад он има другу већу и узвишенију цель, — цель да уреди и подигне царство божије на земљи. А шта могу да разуму деца у том царству божијем. Проповед.... учење.. чудотворство . . ево сад предмети његовог занимања.“ Тако од прилике, вели Златоуст, могли су мислити ученици Исусови. Но како су се јако у том варали! „видѣвъ же Исусъсз негодова и рече: оставите дѣтей приходити ко мнѣ и небраните имъ: таковихъ бо естъ царствіе божіе.“ Премилосрдни и свезнајући Господ негледаше тако на децу, као још непросвећени донде Духом светим ученици његови. Баш у деци тој, — у том младом и свежем потомству видео је он праве наследнике свога царства . . Старци и људи узрасни, савременици Господу, већином бејаху очврсли у оним старим предрасудама, којима беше окужена сва ондашња околина. Ново божанствено учење Исусово некако се тешко калемљаше на срце њихово. Они небејаху у стању да тако на мах одбаце оне ниске варљиве своје *наде*, којима се питаху неколико стотина година и да сад од једном приме учење, које беше из основа противположно њиховим веровањима, предрасудама обичајима. За вино ново, као што се Исус изражаваше једном приликом у причи, бејаху од потребе и нове мешине, — нова, непокварена природа. Па зато Исус и рече ученицима својима: „оставите децу и недирајте; јер таквима припада царство моје. Шта више, ја вам велим, ако небудете као они, нећете ући у царство моје.“ И загрљив децу обадвема рукама благосиљаше их својим обилатим благословима.

Ево, мили ученици, како је био благ и милостив Господ према деци, и то још према деци која небејаху препоро-

ђена његовим новим учењем ни ознаменована печаћу пресветога Духа. Он им учини нешто више, нег што мајке њихове жељаху од њега. Оне желише да се он само дотакне до њих; но Господ их поред тога још загрљи, поучи благослови. Да како мора он бити благ и милостив према вама деци препорођеној, освештаној крвљу његовом и ознаменованој благодаћу светога Духа? Да, он вас данас далеко лепше обима невидљивим рукама својима и устима свете цркве благосиља, — благосиља на све оно што је лепо и узвишено што се клони на развиће ваше душе, на упитомљење и облагорођење срца и воље, на прослављење његова царства на земљи.

Имајте овај пример свагда пред очима, пак се нигда не туђите свога Господа, већ јутро вече приступајте к њему и сближавајте се у *вери*, *љубави* и *нади*. Он вас неће нигда одбацити од себе; он ће напротив обгрљити вас боље но ондашњу децу јудејску и дати вам што више, но што ви сами умете себи и пожелити.

А и ви родитељи, учитељи и васпитатељи неспречавајте деци долазак ка Исусу; већ памтите како је ружно гледао Господ на оне, који нису пуштали децу к њему, који су им бранили слушати његове драгоцене поуке и приближавати се к њему вером. Јер ако си родитељ и неучиш дома своје дете молитви, закону божију, и свему оном што му је од преке потребе за спасење, а недаш га у школу где би оно могло све то научити, — онда знај да тим узбуђујеш гњев Исуса према себи: ти у таквом случају браниш деци да приступају ка Исусу, да се сближавају с њим у својој молитви. Ако ли си васпитатељ и учитељ, па тако расположеш предмете твога занимања с децом, да их више одвлачиш на моде и сувремена одрицања а пренебрегаваш развити у њима љубав према цркви, према вери прађедовској, ка којој деца теже и сама по својој чистој и неокаљаној природи, — то тим опет браниш деци да при-

ступају ка Исусу, с тим их опет одбијаш од његове обилате љубави, од његова свемогућа благослова!

Не браните деци приступати ка Исусу! Нека она и у почетку и у свршетку сваког свог важнијег дела иду по најпре к њему, и нек траже у свима својим потребама његовог тихог саучешћа. Господ њих љуби; он их неће никад одбацити.

Имајући све ово на уму, приступите сад мили ученици и целујте часни крст Исусов, којим-осењавајући вас, призивамо његову небеску благодат на све вас, да вас умудри, просвети и настави на ксакју истинџ како би у крепљени његовим св. Духом, течај вашег овогодишњег учења срећно одпочели а још срећније довршили. Амин.

Шта би с животворним крстом од како га нађе света царица Јелена?

Пошто је Јосиф с Никодимом скинуо с крета пречисто тело Господње, закопаше дубоко у земљу они, што Христа разапеше, крст његов, мислећи да га за навек скрију из пред очију последоватеља распетога. Они незнадоше какву не-оцениму услугу учинише тим цркви Христовој за толика времена! Глупост и лудост своју увидили би тада архиереји и књижници и сви бранијоци „сіени законе,“ да им је ма какав пророк, као што је Агеј прорекао, да ће се то дрво негда јако славити, да ће му „последња слава, далеко већа од прве бити,“ да ће се ради његовог проналазка, подићи с престола свога мати римског цара, — доћи на Голготу и „неће дати сна очима својима, ни трепавицама својим дремати, од ког је пао прави голијат,“ — јер такав назва животворни крст Господњи побожна Јелена.

Историја проналазка његовог саставља предмет светко вине једног великог празника нашег, с тога треба да је сваком поштоватељу крста Господњег позната. Шта је после проналазка његовог с њим било, слабо нам је познато.

Пошто је крст пронађен, и стављањем на болника кога је изцелио, и на мртваца, који је животворном силом оживио, од остала два крста разпознат, уздигне га Патријарх и показа вернима, који су га жељно очекивали видети; затим га пренесу у храм Васкрсења с великом свечаношћу, што га је побожни цар Константин подиго, и сместе у склоп ради побожног поштовања.

Кад је блажена Јелена својим очима угледала крст, похита одма своме сину да му ту радостну вест саопшти и с њим заједно радост подели. Путујући к њему, поне се собом дашчицу с надписом, што је на крсту Спаситељевом била, четири клинца (јексера) којима је на крст прикован био и по већу честицу од животворног дрвета. На путу подигне се ужасна бура, и море пређаше сваки час путнике прогутати. Св. Јелена да би стигла буру, баци у море један од оних клинаца и — бура на мах стиша се. Цар радосно изиђе на сусрет матери својој и прими побожно из руку њених свете споменике страдања Христовог. Један од заоставша три клинца, даде цар у свој калпак уковати, другим утврди узду коња свог чим се испунише речи пророчке: „у тај ће дан бити на узди коњској, светиња Господу.“ (Зах. 14. 20,) а трећи остави међу царским драгоценостима. Говори се, да је честица једна од оног одломка, што га је царица Јелена собом донела, успоменик (штатуа) царски стављена, остале честице у три драгоцену крста положене, што их цар на сред велике пијаве престолнице своје на високим стубовима ставити дао, у знак и спомен онога крста, што му се трипут појавио, а дашчицу, на којој је надпис на крсту био, пошље цар у Рим, гди се и данас налази и чува у цркви св. крста *)

*) Кад је крст ископан, нађена је дашчица с надписом за себно одвојена од крста, а не на крсту. Она се и данас чува у богатом њивоту у цркви св. крста; писмена су на њој врло добра, а писана су како грчка тако и римска по обичају јеврејском с десна на лево; дужа је од пола аршина, дрво је буково.

Глас, да се пронашао животворећи крст Господњи, пукне брзо по свој хришћанској цркви, и подигне гомилама побожних поклоника у Јерусалим. Јерусалим, који је заборављен, остављен био, и своје првобитно свештено име — Јерусалим изгубио, постаде сад по речма пророка „градом траженим, а не остављеним.“ (Ис. 62, 12.) Над њим обистинише се речи пророка: „И твоја ће врата бити свагда отворена, неће се затворити ни дању ни ноћу, да ти се доведе сила народа и цареве њихови доведу . . . и синови оних, који су те мучили доћи ће к теби клањајући се, и сви који те презираху падаће к стопалама ногу твојих, и зваће те градом Господњим, Сионом свеца Израилева.“ (Ис. 60. 11, 14. Побожни путници, долазише у Јерусалим, клањајући се целиваху животвореће дрво, и многи зажелеше ма и најмању честицу те драгоцене светиње свагда при себи носити и пастири јерусалимски испуњаваху те побожне жеље тако, да је по речма Кирила Јерусалимског који је на 20 година доцније од како је нађен часни крст, живео, у његово доба већ пуна земља таквих честица била. Те честице хришћани окиваше у злато и сребро, и носиле на грудима место скупочених украса. Св. Григорије Нисски сведочи да је и тако смаљено животвореће дрво било спасително многим. Највећа чест животворног крста чувала се увек код гроба Господњег у храму Васкрсења, и сваки је мога слободно тамо приступити. Особита слава и свечаност у част животворног крста, држала се двапут у години: на Крстовдан (воздвижење) и други дан Васкрса, зато што је св. Јелена нашла часни крст светле седмице. У та два дана скупљао се небројни народ хришћански у Јерусалим, гди је Патријарх часни крст подизао и њим сав народ осењавао.

Тако благоваше Јерусалимска црква пуна три века под окриљем хришћанских царева, — у почетку VII века настадоше за њу тежка времена под туђим господарењем, од

кога патише често и свети споменици хришћански крст и гроб Спаситељев: Године 614 Озроје персијски завлада Јерусалимом помоћу старих непријатеља крста Христовог — Јудеја зароби и Патријарха Захарију с многим хришћанима, и сам животворећи крст. Обожатељ сунца не хтеде дирнути у светињу хришћанску, као негда што филистимљани не дотакнуше се заробљеног кивота завета. Крст Христов чуваше се у ризници царској, и прејемник Озројев побеђен од Ираклија, поврати га натраг хришћанима. Сам цар просто обучен и босоног унесе тај победни знак хришћанства у поновљени храм гроба Господњег, на велику радост целе цркве, која је горко тужила за крстом, што га неверници заробише. Но — то је била њена последња радост: после шест година, тај исти цар, посумња се да ће моћи одпор дати непријатељима и сачувати св. град од посљедоватеља нове вере лажних пророка, одлови у Цариград и понесе собом животвореће дрво. Наскоро после тога на молбу патријарха Софронија, поврати крст натраг храму гроба Господњег, на првашње место.

Нови господари Јерусалима, арапи, не бранише хришћанима, као и пређе, долазити и клањати се часном крсту, ма да су славе хришћанске држале се у заробљеном граду, но не с таквом свечаношћу и радошћу као пређе. Турци, који с почетком XI. века завладаше Палестином, не поступаше већ тако. Пуни злобе и пакости, угњетваше жестоко хришћанске богомољце, што долазише безбројно особито од Запада. Тај притисак принуди најпосле западне хришћане наоружати се против неверника и њих из св. града изтерати. Хришћани знајући, да би у време борбе поборници вере лажног пророка гледали, да униште животвореће дрво, сакрију га на неко потајно место, и кад св. град паде пред крстоносцима, изађу на сусрет Јерусалимски хришћани победиоцима са животворећим крстом. „Кад угледаше, вели летописац крстоносне војне, хришћани часни

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

крст обрадоваше се, као да би видели самог Исуса Христа, на њему прикована.

Кад се настанише крстоносци у Јерусалиму, рекло се тада, да ће наступити првашња слава и радост, што је уживаше хришћани гледећи часни крст и гроб Господњи. Но као што се види, сами крстоносци мало разумеваху силу крста Христова, и по већој чести, тај знак мира и највеће љубави носеше напред као војнички знак у рат, што га с непријатељем водише, држећи, да док се он на бојном пољу појави, одма ће бити њихова победа. — Промисао вечни зар да изобличи то неосновано мњење о крсту Господњем, —пусти невернима да заробе животвореће дрво у знаменитој битки код Тиверијаде, која је учинила крај влади крстоносаца у Јерусалиму. Бадава напрезаше се хришћанске задруге, да крст неверни не заробе: гомилама њих у миру храбро и постојано око латинског владике, који је напред крст у битки носио; они по речма победиоца, падаше и гомилаше се око крста Христова, као лептирице око свеће; но турци смејаху се њиховом напрезању, и — животвореће дрво по други пут допаде њима. Великодушни победиоц Султан Саладин чуваше га опет без квара, и кад је наскоро сасвим завладао Јерусалимом поврати животворећи крст у храм гроба Господња онакав, какав је у битки код Тиверијаде добио

Одатле не доказује нам историја ништа више ни радосног, ни тужног о животворећем крсту. Знамо само, да га свагда бодро чуваху пастири Јерусалимске цркве, и као зеницу ока свог пазеше му драгоценост за све будуће векове. — Данас побожни поклоник наћи ће га у оном истом храму гроба Господњег, у ком га је св. Јелена поставила први пут, само не онакав велик, но врло мален (около пола аршина дугачак). Можда су и сами пастири Јерусалимски у невољи за толико векова, нашли за добро у течају времена помало на мање га честице раздробити, како би га

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

В
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

WWW.UNILIB.RS

у случају, да га бесна рука неверника на једном месту уништи, на другом сачували, да га црква за навек не би изгубила. Учени описатељ светиња источних Рус Барски, који је прошлог века у Јерусалим путовао казује, да је налазио повеће честице животворећег крста и ван храма гроба Господњег, на други мести свети истока, а на име: у Јерусалиму — у манастиру св. крста, (једну четврт), — у Атонској гори, у обители ватопедској, есџигменској и хилендарској; у овој последњој у доста знатној величини (јаче од пола аршина дугачак а дебео као палац); на острву кипру у граду Левкару. Ту се говори, да је сама св. Јелена, кад се враћала из Јерусалима у Цариград натраг, свратила се на острво Кипар и дала тамошњим хришћанима ту честицу животворећег дрвета, која се и данас чува у храму св. крста; по опису барског изгледа као каква танка дашчица (широка и дугачка као осмина табака,) која је по свој прилици срезана с предње стране крста, јер има две руке мале, као од прободца гвозденог.⁴ Русија има у многим својим црквама и манастирима доста честица животворећег крста, само су те честице врло мале. Последњи пут донешена је једна честица по записима црквеним, 1799 с острва Малте, и спомен тога преноса држи се сваке године тамо 12. Октобра.

с руског

В. Николајевић.

Историја хришћанске цркве.

(Продужење.)

Хришћанско обштво у Риму састојало се од части из обраћених јудеја, а од части из јазичника, који су примили веру. Из посланице Павлове може се закључити, да су јудеи, чувајући искључивост старог закона, гордили се првенством своим — избраног народа божјијега, семена Авра-

амова; и сматрали су јазичнике као ниже од себе. С тога јазичници нису задовољни били с јудејима и укоравали су их за њихову неверност према закону. Апостол доказује, да су сви људи грешни пред Богом, и не могу се надати спасењу својим делима; него се спасавају само благодаћу божијом, вером у умрлог занас Исуса Христа. „Сви су с грешили, вели он, и лишени су славе божије, а оправдавају се од греха благодаћу његовом, искупљењем преко Исуса Христа.“ (III, 24.) Ова милост божија треба да побуди у нама ревност на службу Богу благодарност и љубав; ми смо дужни старати се да живимо у обновљеном животу, да живимо Духом, да угађамо Богу својим делима. У тој посланици апостол подпуно излаже (гл. XII, XIII, XIII) правила хришћанског живота, савету је к смирености, покорности властима, делању, узајмној љубави братској, трпљењу и благодати.

Павле је намеравао да сам походи Рим, и отуда да иде у Шпанију; но до овог времена догађале су му се неке препреке, те није могао испунити жељу; он је био тако оптерећен делима, да није могао располагати својим временом. Он је сад намеран био да иде у Јерусалим на празник петдесетнице, да би тамо предао приносе, скупљене у свима црквама за сиротне, а одтуда хтео је одпутovati у Рим; но Бог је другачије дело одредио, и путовање Павлово у Рим морало се свршити сасвим под другим условима, а не како је он мислио.

Посланица Римљанима била је предата Тиви служитељки Кенхрејске цркве, која је путовала у Рим. Ми ћемо овде сад први пут проговорити о служитељкама цркве. Њи су називали *ђаконисама*. Дужности њихове подударају се у нечем са дужностима првих ђакона, којима је нарочито стављено у дужност да надгледају болне и сиротне. За ђаконисе биране су нарочито удовице, које нису имале домаће дужности и које су познате са благочестивог живота. Оне су надгледале болне, служиле су свима, који су потре-

бавали помоћи и утехе, спремаде су женскиње за свето крштење. — Павле у посланици својој Тимотеју и Титу, јасно говори о дужностима ових служитељки цркве.

Павле је опет походио Грчку, и отуда је хтео најближим путем, преко Сирије, да се врати у Јерусалим; дознавши, да је учињен злоумишљај против њега, променио је план свој, и отишао је преко Македоније, у малу Азију. У вароши Троади (старој Трои) учинио је он велико чудо. Верујући сабрали су се били у дан васкрсни ради свршавања тајне евхаристије или преломљења хлеба. Апостол Павле беседио је са ученицима до саме поноћи. То је било у соби на врху дома; један младић, по имену Евтих, који је седио на прозору, задремао је био и пао с трећег боја куће и убио се смртно. Но Павле га је исцелио. После тога сви су се молили и беседили до саме зоре.

Павле је желио да пређе Ефес, да не би задоцнио на путу. Он је, са верним своим сапутницима, походио неке острве Архипелага, и дошавши у варош Милет (близу Ефеса), дозвоа је ту презвитере ефеске цркве, да се с њима опрости и да им да последња настављења. Павле је знао, да их после тога неће више видети; јер су њега, по уверењу светог Духа, очекивале у Јерусалиму беде и окови. Није могуће читати овај опроштај Павлов са његовим ученицима, а да се не осети нека милина у срцу.

Кад су се презвитери скупили у Милет, Павле им је казао: „Ви знате како сам ја живио с вама за сво време, од првог дана, кад сам дошао у Азију; служио сам Господу са подпуном смиреностију, са многим сузама, усред искушења, која су се догађала са мношћом по злоумишљајима јудеја; и нисам пропустио ништа, што је корисно, а да вам нисам о томе казао и поучавао вас и у народу и по домовима. Ја сам говорио јудејима и елиним да се покају и да се обрате Богу, и да верују у Господа нашег Исуса Христа. И ево сад, по упуству Духа, ја идем у Јерусалим, не знају-

ћи, шта ће тамо бити са мном; само Дух свети сведочи ми да мене очекују окови и беде, а ни нашто не мо-
трим и не ценим свој живот, само сам рад да са радошћу довршим пут свој и службу, коју сам примио од Господа Исуса, да проповедам еванђеље благодати божије. И ја знам сад, да сви ви, међу којима сам ја ходио и пропове-
дао божије царство, нећете више видети ме. Па с тога вам данас истинито кажем, да сам ја невин у крви свију вас. Јер ја нисам пропуштао јављати вам сву вољу божију. Дакле чувајте себе и сво стадо, над којим вас је Дух све-
ти поставио за чуваре, да руководите цркву Господа и Бога, коју је он крвљу својом задобио. Јер ја знам, да ће, по одлазку мом, доћи к вама људи вуци, који не штеде стада, и да ће и од вас самих бити таквих људи, који ће противно говорити, да би задобили себи ученике. Дакле мо-
трите, имајући на уму, да сам ја за три године непреста-
но и дању и ноћу са сузама учио свакога од вас. А сад вас, браћо, препоручујем Богу и његовом благодатном слову, које вас може више научити и дати вам наследство са свима освећенима. Ја нисам ни од кога пожелио ни сребра ни одеће. Ви сами знате, да сам ја и моје потребе и оних, кои су при мени били, овим моим рукама набављао. Ја сам вам у свему показао, да је нужно трудом своим подржавати слабе, памтећи речи Господа Исуса, јер је он сам казао: „веће је блаженство давати, него узимати.“

Довршивши своју беседу, Павле је пао на колена и помолио се са свима Богу. Сви су са сузама грлили га и љубили, жалећи, што га више нећеју видети. Они су, пуни жалости, пратили Павла и његове сапутнике до брода.

Свети проповедници, путујући у Јерусалим, излазили су на разне острве и вароши, проповедајући свуда и на-
стављајући верујуће. Хришћани су их са љубављу преду-
сретали. Из Тира, где су путници провели седам дана, пратили су их сви верујући са женама и децом до брода

и на брегу, клекнувши, сви су се молили Богу. Верујући су жалили, јер је многим, по уверавању Духа, познато било, да Павла у Јерусалиму очекују беде. Тако у Кесарији, где је Павле становао код ђакоиа Филипа, дошао је к њему пророк, по имену Агав, узео појас Павлов, и свезавши њиме своје руке и ноге, рекао је: „ево шта вели Дух светн; тако ће свезати јудеи у Јерусалиму тога човека, чји је овај појас, и дати га у руке јазичницима.“ Верујући са сузама молили су Павла да не иде у Јерусалим; но он им је говорио: „зашто плачете и дражите срце моје? Ја сам готов не само да будем свезан, но и да умрем у Јерусалиму за име Господа.“ Ученици видећи постојанство, успокоили су се, говорећи: „Нека буде воља Божија!“ После неколико дана Павле је са ученицима своим стигао у Јерусалим и станио се код једнога старца, по имену Мнасона. Ово последње његово становање у Јерусалиму трајало је само дванаест дана.

XI.

Павле у оковима. — Путовање светог апостола у Рим.

Дјејани. Апост. гл. XXI.

Другог дана, по долазку свом Павле је отишао Јерусалимском епископу Јакову, где су дошли и презвитери, дознавши о долазку Павловом. Свети апостол приповедио је подпуно о свему, што је Бог преко њега свршио код јазичника. Сви су се радовали и славили су Бога; но нису сакрили од Павла, да је против њега у Јерусалиму — велики гњев. Сви јудеи, који нису примили веру, омрзли су јако на њега; шта више, било је много и између верујућих, који су незадовољни били њиме, и сматрили су га за разоритеља старог закона. Хришћани од јудеја у Јерусалиму били су више привезани обредима и обичајима Мојсеовог закона, него у другим варошима; и премда је сабор решио, да обредни закон не обвезује обраћене у веру јазичнике, ипак јудеи нису могли бити начисто с мислима, да јазичници могу бити ра-

вни њима да они могу задобити спасење, и ако нису примили најпре јудејски закон: то је иако вређало њихов народњи понос. Нужно је било да имају много љубави хришћанске, да би савладали то дубоко укорењено убеђење, и да признају за браћу-оне, које су они до тога времена мрзили и презирали. Но мало је било између њих таквих, који су били способни на ту борбу; и већина Јерусалимских хришћана иако је мрзила на Павла с тога, што он није захтевао да обраћени јазичници испуне јудејске обреде. Они су држали то за знак, да он презире очински закон. Јаков и презвитери саветовали су Павла да учествује у испуњавању обећања неких јудеја, — да се придружи к њима, и да измири трошкове за жртву, коју они приносе. *) Тиме је нужно било доказати јудејској странци, да Павле сам за себе није пренебрегавао обреде закона. Павле је пристао на савет браства: јер у томе није било ништа противнога хришћанској науци. Он сам био је готов да чува очинске обичаје; но држао је за неправедно да их налаже на иноплеменике, за које они нису могли имати тога смисла, какав су имали за јудеје.

Павле се придружио к људима, који су дали од себе обећање, и јавио је о томе свештеницима, строго вршећи све, што се обичајем захтевало. Но мржња против њега била је тако велика, да су до свршетка испуњавања обећања, које је трајало седам дана, неки јудеји, видећи га у храму, побунили су против њега народ и ухватили га, го-

*) Ово је нужно објаснити. Код јудеја је био обичај давати обећања, коих испуњење држано је за свештени дуг. Обећање, о коме је овде реч — обећање је Назорејаца. Оно се састојало у томе, што је онај, који је давао обећање, пуштао косу да расте и није ју никако секао, строго се држао поста, није пио вина и испуњавао је неке обреде за време означеног рока, после тога приносио је у храму за себе очишћавајућу жртву. Могло се такође учествовати у обећањима других, примајући на себе потребне за то трошкове, што су и саветовали Павлу, да учини. Неки људи чували су обећања, која су дата за њи од њихових родитеља, целог живота, као у стар. завету: Самсон и Самуил.

ворећи: „ево човека, који свуда и све учи против народа и закона и овога места; погани храм, уводећи у њега Елине.“ Павле није имао времена ни да се одбрани; цела се варош узбунила; њега су ухватили, повукли га из храма и хтели га убити; но началник, дознавши, да је у вароши побуна, дошао је с војницима и ослободио Павла из руку разјареног народа. Началник се старао да дозна, зашто мрзе на Павла, но то је било узалудно; сви су викали, и таква се хука подигла била, да није могуће било разабрати у чему је ствар. Началник је заповедио да окују Павла и да га одведу у затвор; гомила народа ишла је за њим, вичући: казни га! Народ био је у такој јарости, да је началник заповедио војницима да у несу Павла по степеницама у затвор.

На самом улазку у затвор, Павле се замоли да му дозволе казати неколико речи народу. То му се дозволило, и он је са степеница одпочео причати народу, како је он у младости својој био један од највећих бранилаца очинског закона; како је мрзио и гонио последоваоце Христове, и како му се јавио сам Господ на путу, кад је путовао у Дамаск, и показао му истину. Даље приповедао је, како је био ослепио, како му је Ананија, по заповести божјој, повратио вид; и како је он једанпут, молећи се Богу у храму Јерусалимском, видио Господа, који му је казао, да јудеи неће примити његовог сведочанства о Христу, и заповедио му да иде к јазичницима.

Дотле су га саслушали пажљиво и ћутајући; но тек што је он изговорио реч: јазичници, народ се наново побуни, и са много већом мржњом и жестином захтевао је, да га казне. Началник, видећи страшну смутњу, но ипак незнајући у чему је ствар, јер он није био јудејанин, заповедио је да одведу Павла у затвор, да га бију, и да га испитају, чиме је он навукао на себе тако велику мржњу. Војници су одвели Павла и спремили се да испуне заповест

началника свог; но Павле је проговорио. „Зар ви смете бити римског грађанина, па још и без суда?“ Началник се устраши, бојећи се да не падне у беду још и зато, што га је свезао. Незнајући, зашто народ виче против њега, он је идућег дана заповедио да се саберу првосвештеници и извео је Павла пред суд Синедриона.

Но и овде су били тако исто против Павла. Тек што је Павле проговорио неколико речи, првосвештеник Ананија заповедио је бити га по устима. Но кад је он казао: „ја сам Фарисеј, син Фарисеја; мене суде за очекивање васкрсења мртвих,“ тада се у збору породи велика смутња; јер неки од чланова Синедриона били су Фарисеи, који су признавали васкрсење мртвих и будући живот; а други су били садукееи, који су и једно и друго одбацивали. Подигао се спор; Фарисеи су бранили Павла; и подигла се била таква вика, да је началник, бојећи се да не би растргли Павла, заповедио наново да га одведу у затвор.

Но Павле није малаксавао духом усред свију тих смутња и опасности; он је имао јаког заступника и утешитеља; њему се Господ јавио ноћу и казао му: „не бојсе, Павле; јер као што си сведочио о мени у Јерусалиму, исто тако предстои ти да сведочиш и у Риму.“

Међутим увреда јудеја била је тако велика, да су се више од четрдесет људи заклели међу собом, да не једу и не пију, док не убију Павла. Они су открили своју намеру првосвештеницима, који су припадали секти садукеејској, и који су такође јако огорчени били против светог апостола. Решили су дакле да га *на ново* позову пред Синедрион, као ради даљег суђења његовог дела, имајући намеру убити га на путу у Синедрион. Но један рођак Павлов, дознавши о том, открије ту заверу началнику, који се јако уплаши, да не би пала на њега одговорност, ако убију Павла; па с тога се реши да пошаље Павла те исте ноћи са многобројним чуварима у Кесарију, римском управитељу Феликсу.

Сљедује додаток.

Началник, по имену Клавдије Лисије, написао је управитељу, да шаље к њему човека, кога јудеи окривљују у неким спорним мишлењима; но не находећи, да он заслужије смрт или заточење, реши се предати цело дело на суђење управитељу; и да ће у своје време послати у Кесарију и тужитеље Павлове. Феликс, прочитавши писмо, заповеди држати Павла под стражом.

(Продужиће се.)

О унији угарских Русина.

(с руског.)

(Наставак.)

Зна се извесно да је у јужној Русији била уведена унија 1596. г. на брестком сабору, а перемишљанска епархија тек је примила 1692 г; лавовска још доцније у 1700. години. У то време кад се увела унија у Галицији, спада сасвим и коначно утврђење њено у мукачевској епархији, у којој се борило православље с унијом на изменце до 1767. г. или до саме смрти владике Манојла Олшавског, кад је за владике Јована Брадача рукоположеног 1768. г. унија светковала над православљем победу. Читав овај период што се отеже од Василија Тарасовића до Јована Брадача представља нам мрачну позорницу колебања народа међу православљем и унијом. С тога позорницом што нам представља прелаз из православља на унију ради смо да је у њеним главнијим цртама обележимо нашим читаоцима. Јован Григоровић наследник Василија Тарасовића био је посвећен за владика у Молдавији и постављен на столицу графоматом кнеза семиградскога Ђорђа Ракоција, коју је издао у Алба-Јулији ¹⁾ 1634. г. Нема никакве сумње да овај владика не је од почетка био православне вере, а ни после не.

¹⁾ Београд у Ердељу на реци Моришу. Аустријанци га у 18. веку назваше Карлсбург. Овакога зовемо и ми у нашем земљопису.

изневери свога народа. То се види из грамате што му је дана. У њој се спомињу од речи до речи она тврђења о Грчкој цркви, која приметисмо горе у грамати што је дана његову предходнику Василију Тарасовићу, само с том разликом што стоји у Василијевој грамати назвање „Autkenós, traces“ ²⁾ место „Ruthenos“ До последка се незна како је побудом оступио овај владика од православља и примио унију, намеравајући да иде у Јаш те да се у тамошњем премонстранском манастиру латинском прогласи за унијата. Овај поступак владике Василија Тарасовића толико је огорчио кнеза Ђорђа Ракоција, да је заповедио ухватити владика, лишити га чина светог; на послетку да се баци у тамницу и да му се одузме сво имање. У след ове заповести, управљач мукачевске тврдиње Јован Балинга пошље неколико пешака у манастир с наредбом, да ухвате владика, војници счепату владика баш на служби 1640 г, извуку га из олтара у светој одећи и поведу кроз улице у град да га предаду управљачу, који га заповеди бацити у тамницу после многих прекора. Цар Фердинанд III, који се старао да рашири римску веру и унију, узме несрећнога владика под своју заштиту. Он се је много пута заузимао писмено и преко посланика свога код ердељскога кнеза да се владика опрости тамнице и да му се поврати епископска столица са свим њеним имањем. Кад су владика затворили, онда су две проте предале у владичино име протест графу Друјету у Унгвару, ерлавскоме Капитилу и ердељском латинскоме владици, против насилнога затвора њихова пастира. Примећујемо на основу овога протеста, да се међу свештенством налазило лица отуда, која делише чувства с владиком о унији, и то објашњујемо тим, што је владика после две године потврђења свог учин архијерејски добио пасош да обиђе своју епархију па се овом приликом користило да придобије неколико лица на унију. Таким је на-

²⁾ Већ смо горе приметили како хрђаво употребљује Руско име.

чином успео да придобије у свештенству приврженика за се. После многих царских молбеница, пуштен би из тамнице поменути владика и поврати се на епископску столицу, коју заузме изнова у почетку Априла 1642 г. Али се не је користио дуго њоме, јер је по заповести истог семиградског кнеза опет бачен у тамницу и лишен целог имања што припада његовој столици. Молбе царева да се ослободи заточеник по други пут и да му се поврати столица с њеним имањем, бише одбијене као штетне; и само се у толико успело што је се љубимац царев ослободио тамнице, али му је забрањено да у напред опет заузме своју епископску столицу. Цар Фердинанд III. сажалевајући изгнанника и несрећног владика, те му одреди место пребивања у Калову граду сабољшке жупаније и заповеди (рад уживљења његова) да му се да је годишње из државне благајнице по 200 рајнских форината. Али му за то утрапи дужност да распростире унију по областима царским. Негледећи на то, што му је цар толико давао плаће и наредио где ће живети, он се је још за цело надао да ће га повратити у дужност епархијалног пастира, али је лишени владика не доби, већ умре у месту свога пребивања 1648. године. Значајно је, што се називље Василије Тарасовић у царским граматама патријархом мукачевским. Вероватно је да су га одликовали том почашћу са његова усрђа у распрострањању уније.

Унија је већ толико успела за његова наследника Петра Партенијева, да су могли свештеници водити јавне договоре о примању њеном. Како немамо других доказа, што се тичу открића мера употребљених, те да се склони свештенство на унију, то се овде морамо да ограничимо подацима црвљеним из грамата, што их је скупио поменути Јањићније Базиловић и ставио у своје дело под насловом: „Brevis notitia Foundationis Teodori Korjatovits.“

Осем монаха Петра Партенијева, који је постао до посетка владиком, био је још главни чинилац ширења уније

у мукачевској іепархији, грански митрополит и угарски примас Ђорђе Липатаі Много іе помагао овој цели и народњи сабор у Трнави од 1648. г. који іе сазвао примас Ђорђе. На њему су смишљени планови, како да се приволи на унију руско свештенство. Монах Петар Партенијев одговарајући савршено намерама угарског примаса у ширењу уније, те с тога и отиде на сабор трнавски у пратњи неколико свештеника. Па како се поборници уније не надаху своме успеху у предузећу, ако би позвали свештенство на безусловно сједињење, то се задовољише да му предложи повољне услове да пређе на унију, те употребе Петра Партенијева као оруђе да убеђује свештенство о истинитости овакога ваљаног дела. У слови беху ови: 1) Да се свештенству остави право да бира само владику по својој вољи; 2) да се свештенству ујамче као светиња обреди источне цркве; 3) да се свештенство унијатско користи правима и добрима, која вреде и за свештенике латинске цркве. На основу ових услова, објави Партенијев од своје стране и свештенства мукачевске іепархије да пристаје на унију. Кад се повратио Петар Партијнијев са трнавскога сабора, Ђорђе Јакушић владика іерлавски користећи се његовим саветом, сазове сабор у Унгвару. На овоме сабору 24 Априла од 1649 г. под преседништвом споменутог іерлавског владике присуствоваху 63 свештеника іепархије мукачевске. Па пошто іе изговорио Партенијев и његов іедномишљеник Гаврило Косовицијев о унији беседу, тад цео сабор под предвођењем владике Ђорђа Јакушића отиде у цркву. Служба се сврши на славенском језику, и свештеници из іепархије мукачевске приме унију, па изреку (признаду) да ће веровати веру по пропису у форми. Кад су извештавали папу о томе шта су свршили, набројише потанко све горње услове, у својој грамати од 1652 г; по којима су пристали да приме унију. Па и опет у грамати, коју іе издао грански митрополит у 1660 г. о овоме предмету, не спомиње се ништа до то „како

поштовања достојни владика Партенијев и многи други свештеници овога обреда не су учили латински језик, па с тога могу сву службу божију и тајну свршавати на општем народном или илиријском језику, а по обреду грчке цркве, које је одобрено од апостолскога престола.“

Тим је путем Петар Партенијев, који стајао под упливом латинске јепархије у угарској, успео, не само да даде важност унији у јепархији мукачевској, већ је прибавио и једномишљеника у свештенству. На скоро га препоручи грански митрополит цару Леополду, који га грамамом у 1659. г. постави за владика у мукачевској јепархији. После године дана потврди га у томе достојанству папа Александер VII. Ето тако ми по нашем испитивању нађосмо, да је први на реду у јепархији мукачевској Партенијев, кога је папа потврдио (као владика.) До њега неје ни једног од предходника његових потврђавао римски прво-свештеник.

Па у колико се показује сјајан овај успех уније за Петра Партенијева и опет сравнивши околности, налазимо да је унија баш и за време тога владике ухватила сасвим слабо корена у мукачевској јепархији. Успеху њеном испочетка не је говело то, што је се имање, које припадале јепархији налазило у рукама удовице ердељскога кнеза Ракоција Ђорђа, који је молио неколико пута цар да изда имање владици (за кога он тражи;) а друго за то, што су у то време кад је Петар добио грамату од цара на чин архијерејски, — изабрали свештеници у 1659. г. другога владика Јанићија Дејкона, кога је наименовала за владика удовица ердељска кнеза Ђорђа Ракоција по имену Софија Баторијева, и који је посвећен за владика у Молдавији. Рад недостатка доказа не можемо да објаснимо зашто је он живео на сопственом имању у местичеву, а не у мукачеву. Али да је Зіекан уређивао у мукачеву слободно види се отуда што је његовим дејством 1661. г. у Мукачеву поди-

гао цркву ¹⁾ семиградски војвода Константин Мултијански, и то од камена са овим натписом на каменој плочи:

Теодорз Керїатовичь княземз билз,
 За отпушенье грѣховз монастырз зробилз,
 Древна церьковз ѿ вѣкз саставала,
 А терзньїшаго рокз 1661. каменная стала,
 Презь Константина воеводз мултанскаго,
 Зз неделю на има госпожею его,
 Владыкою на той часз Іоанникїи саставалз
 Зо Метичока о томз са полно старалз
 И той камень зробити длалз

Рокз 1661, Маг 13

Владика Базиловић (Ауктор) желећи да објасни пребивање Јанићија Зејкана у Метичеву, примећава да је (владика) Зејкан живећи у мукачевском манастиру по свој прилици још до инсталације Партенијева, почео да гради камениту цркву. А кад је Партенијев заузео мукачевску столицу, онда је Зејкан отишао на своје имање у Метичеву, па је се и даље бринуо о цркви догод не је саграђена. Али ми држимо напротив, баш и ако је Петар Партенијев био намештен уставним обредом, под императорском заштитом, да располаже имањем столице епископске, опет због политичких бура које потресаху тада северну угарску не је дуго остао у Мукачеву. А међутим како је Јанићије Зејкан био православни владика, а стојећи под окриљем Софије Баторијеве, удовице Ђорђа Ракоција, која владала у северној Угарској, то он могао живети, по својој вољи или на имању своме у Метичеву или у Мукачеву. Доста је тешко објаснити како је се збило, да је Партенијев био завладичен од тројице православних владика тад, кад је до рукоположења јавно примио унију. Овај факат папа Александар VII, који је потврдио Петра у чину епископском, толико је као важан држао, што је нашао за добро да раз-

1) Манастир — не мирску цркву.

реши (опрости) Партенијева од црквенога запређења (искључења). Ми држимо да је Петар не нашав нигде у околини унијатских владика а уз то је рачунао на бољи успех уније, ако га завладиче владике источне цркве па је лицемерно (врдао) и примао епископски чин од православних а не римокатоличких владика. Кад су и где умрле ове две владике-такмаци — то се незна извесно. По дневним запискама Јосифа де Камелиса, стоји примећено у 1690. год. да је Петар Партенијев на 20 година пред овим за протио Јована Завидовскога, — и по овоме нема никакве сумње да Партенијев не је још у 1670. г. дужност епископску отпављао.

О непосредним наследницима од Партенијева до Јосива Камелиса, слабо се што зна. О једноме од њих по имену Методију Раковицком знамо из сачуване грамате, коју је он издао 1659. г. У тој грамати стоји како се разрешава владика од скупљања милостије на корист манастира, које је почео да гради месни свештеник у Зарјечју, на својој земљи, — а грамата је на руском језику. На њој се он потписао као владика: „мукачевски, маковички, спшски, краснобродски и по свој угарској земљи.“ У споменутим запискама Јосифа Камелиса примећено је о Методију, да је он гад кад се Јосиф Камелис торжанствено на столицу епископску уздигао, пред Јосифом носио клетвену исповест католичке вере на руском језику. Дакле он не је био до те године унијат већ православни владика рускога народа што живи у Угарској. Унија је за Партенијева врло лабав основ имала, а иако се утемељила за Јосифа де-Камелиса. Грански митрополит и Кардинал Леополд Колонић кад беше 1689. г. у Риму, поведе одонуд са собом мисионара и владикау посвећенога за цркву севастополску (Sebatinensis) Јосифа де-Камелиса родом грка рад ширења уније међу русинима и власима у Угарској. Али не је знао народни језик, па с тога немогаше одмах да заузме епископску столицу, те је

у почетку само дејствовао у звању мисионара у рускоме народу. На брзо он завлада и самом епископском столицом у Мукачеву, а пошто је прошла година дана, био је већ иншталисан (потврђен) за владика мукачевскога. Одани срцем и душом за унију, Јосиф де-Камелис употребио је сва средства те да рашири унију. Па како је имање, што припадале епископској столицу био конфисковао Ракоције, које заузеше његови наследници, то владика Јосиф не престајаше се трудити да избави имање из власти ердељских кнежева (владалаца.) У овом захтевању своме не је наишао на велике муке, јер Кардинал Колонић почем беше тотор наследника ракоцијевих, који тад беше у немилости промене владоца, прегне од свега срца дејствовати да се поврати поменуто имање епископској столицу на коју је сео његов љубимац. Услед дејствовања Кардинала Колонића наскоро би издана императорска грамата у 1693. г. по којој се Јосиф де-Камелис потпуно утврђује на столицу по првобитној хрисовуљи сасвим добро што припадале мукачевском манастиру.

(Продужиће се.)

559.

На знање.

МАЛАЈА КАТАВАСИЈА

Димитријем Поповићем, приправничким катихетом устројена и за потребу дечице школске удешена, може се добити у Сомбору код издаваоца по 4 гроша чаршијска.

Дојакосњу у тој струци оскудицу нашу ова је књига, која 8 пуни табака осмине имаде, у свему попунила. Осим литурђије васкрсне и свију празника Христових у њој су све катавасије празничне и богородичне, као и све духовне песме са свим исправљене и за појање удешене (онако као што се то и у великој катавасији 1867. год. у Сомбору штампаној налази;) а то обоје по свима дојакосњим ове струке књигама оскудева. На 10 претплаћених књига ових даје се једна бадава; а на 50 књига уступа се 20. % —

Књиге ове за Србију могу се добити и код нашег уредништва, коме се само треба обратити с предплатом и књиге захтевати.

Уред.